

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta textilní

INTERIÉROVÝ TEXTIL INSPIROVANÝ MOTIVEM LIDOVÉHO KROJE

Bakalářská práce

Studijní program: B3107 – Textil
Studijní obor: 3107R006 – Textilní a oděvní návrhářství
Autor práce: **Daniela Medvecká**
Vedoucí práce: Ing. Vlastimila Bergmanová

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Medvecká Daniela	NS 1656/17, Púchov	T11000445

TÉMA ČESKY:

Interiérový textil inspirovaný motivem lidového kroje

NÁZEV ANGLICKY:

Interior textiles inspired by folk costumes

VEDOUCÍ PRÁCE:

Ing. Vlastimila Bergmanová - KDE

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Charakterizujte stručně lidový oděv, zaměřte se na kroj.
2. Pro vybranou část interiéru vytvořte několik návrhů textilních vzorů.
3. Vybrané desény zpracujte jako žakárské tkaniny.
4. Vytvořte vzorník tkanin a prezentujte.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Horvátová, M.: Z klenotnice Slovenska Kroje. Perfekt, a. s., Bratislava 2008. ISBN 978-80-8046-421-9

Bednář, V., Svatoš, S.: Vazby a rozborů tkanin 2. Nakladatelství technické literatury, 1991. ISBN: 80-03-00591-4

Podpis studenta: .....

Datum: .....

Podpis vedoucího práce: .....

Datum: .....

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PodĎakovanie

PodĎakovať by som chcela hlavne pani Ing. Vlastimile Bergmanové, Ing. Jane Černé, Ing. Brigitte Kolčárové Sirkové a pánovi Ing. Karolovi Ježíkovi za obetavosť, podporu a rady pri práci, bez ktorých by tato práce nevznikla.

Ďalej chcem poďakovať svojim rodičom za ich podporu a pomoc, pani Márií Ofúkanej zo Záriečia za jej čas, informácie a vypožičanie krojov.

Anotace

Táto práca sa zaoberá interiérovým dizajnom modernej kuchyne a jej textilnými doplnkami na rok 2014-2015. Textilní doplnky sú inšpirované výšivkou zo Záriečského kroja a návrh je spracovaný v programu DesignScope Victor a prakticky zrealizovaný na žakárskom tkalcovskom stroji.

Annotation

The thesis is focused on the interior design of modern kitchen with the textile accessories 2014-2015 inspired by Záriečie's folk costume. The design is worked out in Design Scope Victor program and sewed using the Jacquard loom.

Klíčové slova

Česky:

žakárska tkanina

kuchyň

kroj

výšivka

anglicky:

jacquard fabric

kitchen

folk costume

embroidery

OBSAH:

Úvod	8
1. Ľudový odev a jeho história	9
2. Odev zo Záriečia	10
2.1. Mužský odev	10
2.2. Ženský odev.....	11
3. Výšivka.....	12
3.1. Výšivka podľa počítaných nití.....	13
3.2. Výšivka podľa predkresleného vzoru	14
3.3. Nášivky	14
3.4. Vyšívaná ornamentika v okolí Púchova - Záriečia	15
3.5. Škála farieb.....	15
4. Materiál.....	16
5. Bývanie v interiéri.....	17
5.1. Módne trendy	17
5.2. Štýl a využitie vzorov v interiéri kuchyne	19
5.3. Inšpirácia a postupy pri navrhovaní vzorov	20
6. Žakárska tkanina a jej zhotovenie	23
6.1. Jednoduchá žakárska tkanina	23
6.2. Dvojútková žakárska tkanina	25
7. Spracovávanie vzoru v počítači	27
8. Vzorkovnica použitých farieb	29
9. Tkanie	30
10. Údržba polyesterových tkanín	32
Záver.....	33
Použitá literatúra.....	34
Príloha 1 - návrhy na tkaninu	35
Príloha 2 – utkané dezény.....	48

Zoznam použitých skratiek

obr.	- obrázok
cm	- centimeter
m	- meter
tex	- tex (textilná jednotka pre jemnosť vlákna)
dtex	- dtex (textilná jednotka pre jemnosť vlákna)
CAD	- Computer Aided Design (počítačom podporovaný návrh)
CAM	- Computer Aided Manufacturing (počítačom podporovaná výroba)
Šr	- šírka raportu
Dr	- dĺžka raportu
PES	- polyester
t.j.	- to je
opak.	- opakovať
°C	- stupeň Celzia

Úvod

Žijem v regióne kde si stále uctievať a pripomínať rôznymi folklórnymi udalosťami a festivalmi ľudové remeslá, kultúru a tradície spojené z touto dobou. Napriek tomu naše interiéry nezdobíme žiadnymi prvkami pripomínajúcu ľudovú kultúru a históriu. Je to tým, že chceme byť moderný a zabudnúť na našu minulosť, a čím viac sa podobáť Amerike, kde prevláda minimalizmus, retro štýl alebo iný neobvyklý štýl? Nie. Ide o nedostatok designových ľudových prvkov na interiérových doplnkoch na našom trhu.

Preto by som sa rada pokúsila o zmenu a priniesla na náš slovenský, ale aj zahraničný trh prvky prevzaté z ľudového odevu zamerané na výšivku z regiónu Púchov presnejšie z dediny Záriečie. Ktorá by skrášľovala doplnkami naše kuchyne.

Výšivka na Slovensku patrí k najbohatším, najrozvinutejším a najvariabilnejším prejavom ľudového výtvarného umenia na ľudovom odevu nazývanom „kroj“.

Následkom jej zániku je obdobie urbanizácie, 2. svetová vojna, továrenský textilný priemysel a prechod na mestský spôsob obliekania, sprevádzaným stratou záujmu a nedostatkom času o ručné vyhotovenie výšivky.

Preto by bola veľká škoda keby sa zabudlo, akú veľkú cenu mala v minulosti pre náš národ výšivka.

Preto cieľom mojej práce je priniesť do kuchyne moderný ľudový vzor v rôznych škálach farieb. Inšpiráciu som hľadala vo svojom okolí.

1. Ľudový odev a jeho história

V pol. 17. storočia sa vytratila z odevu stredoveká jednotvárnosť a odev sa začal líšiť podľa príslušnosti panstva, regiónu, náboženstva a podľa spôsobu práce. Ľudia pripútaní k určitým povinnostiam a zákonom si vytvárali vlastnými pomôckami a fantáziou svoj jedinečný odev nazývaný kroj. Vývoj odevu trval 200 rokov do kým dostal podobu kroja. Človek pracujúci na poliach si pestoval ľan, konope (neskôr bavlnu), vyrábal kožu, kožušiny, spracovával kovy, strihal zvieratá na získavanie vlny. Používal nástroje a postupy na prípravu techniky pradenia, tkania, pletenia, plstenia, šitia, farbenia, vyšívania...

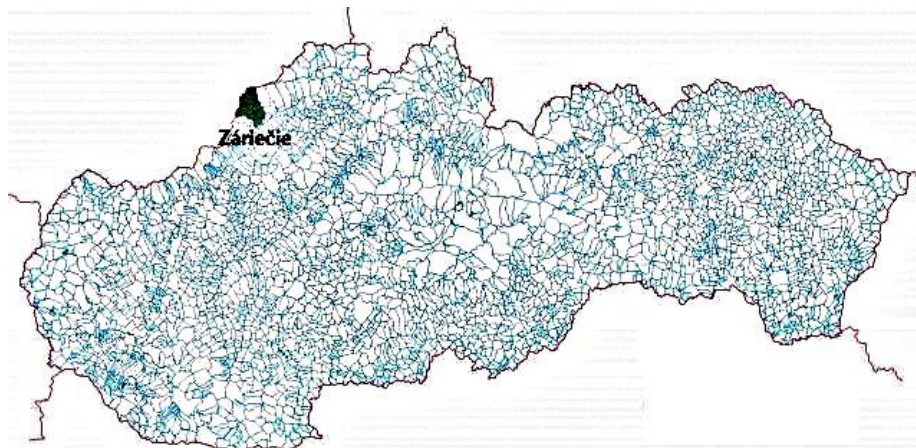
Medzi vývojovo najstaršie časti mužského odevu patrí plátenná košeľa, halena, gate, nohavice a kabát v rozličnej dĺžke závisiacej od počasia a regiónu. V ženskom odeve plátenná spodnica, oplecko, košeľa, zástera, sukňa, čepiec. Ale aj odevy ako peleríny, kožuchy, čiapky, obuv a iné.

Odlišoval sa odev pracovný (sprostý), sviatočný, svadobný a na iné príležitosti od príslušnosti pohlavia, veku a stavu zaradenia do rodiny.

Kroje mali svoj vývoj aj podľa regiónov, kde sa líšili ich varianty a špecifiká v dekoratívnych prvkoch a technikách. Vyzdobené vyšivkami, ornamentikami, farebnosťou a kompozíciou, ktoré sa umiestňovali na mužskom i ženskom kroji. Dokonca už v prvej tretine 19. storočia existovalo v Čechách 17 regionálnych foriem tradičných krojov, na Morave 40 a na Slovensku dokonca až 70. [3] [4]

2. Odev zo Záriečia

Prvými údajmi o meste Púchov a dedín sa datuje od 13. storočia, kedy vznikla najstaršia písomná zmienka od panovníka Bela IV., ktorý v mene kráľa uvádza informácie o darovacej listine a vzniku „založenia“ prvej osady v miestach dnešného Púchova a okolitých dedín ako sú dediny Záriečie, Lazy pod Makytou, Mestečko. [1]

Obr. 1: Záriečie na mape [2]

2.1. Mužský odev

Najdlhšie sa v mužskom tradičnom kroji zachovala košeľa po pás z domáceho plátna s dlhými širokými rukávami. Kraje, prieramky a golierik bol zdobený výšivkou bielej bavlny. Nohavice vplyvom módy menili svoju dĺžku, farbu a strih. Najčastejšie sa vyskytovali s tmavohnedého súkna alebo bieleho plátna. Rázporok na pravej strane sa lemoval červeným súkenkom a zdobil modrými šnúrami. Gate (gace) z plátna sa ešte v minulom storočí nosili, ako vrchný odev (v lete do práce i na sviatok, neskôr iba ako spodné nohavice). Červeno-fialová pánska vesta (lajblík) s ozdobnými gombíkmi v striebornej farbe mala vyšíty kvet na zadnom diely (nesmel chýbať v žiadnom šatníku). Novšou súčasťou bol tmavomodrý kabátik z barchetu (100% bavlna). Kožuchy sa obstarávali na celý život a nemal ich každý. Veľmi zaujímavým znakom pre slobodného chlapca bývalo kohútie pierko s pestrofarebnými šnúrkami zastrčené za klobúkom (širák).

Na slávnostné príležitosti nesmel chýbať plášť, ktorý vďaka svojej vznešenosťou nosili muži prehodený cez plecia siahajúc až ku členkám. Plášť bol zdobený troma až ôsmimi goliermi. Kabanica bol vrchný mužský sviatočný odev bielej farby so zašíťmi rukávami. Nosil sa voľne prehodený cez plecia a do zašítych rukávov si muži vkladali fajku, vreckovku, peniaze a tabak.

2.2. Ženský odev

Najdôležitejšou a najviac zdobenou časťou ženského kroja sú rukávce z tenkého ľanového plátna. Na rukávcoch sa vyskytuje výšivka rastlinná, zvieracia a geometrické ornamenty. Výšivka bola v čiernej, fialovej, červenej, modrej, ružovej, oranžovej farebnosti. Nahusto naskladanej bielej plátennej sukni (rubáč) patril živôtik (stanek), ktorý sa prišival k sukni a čierna široká zástera. Zástera (zápunka) sa šila z dvoch širok tmavomodrého alebo čierneho plátna. Farbiarske zástery mali niekedy na okraji vytlačený vzor – modrotlač, sviatočné zástery sa naspodku vyšivali bielou priadrou, až v tridsiatych rokoch sa na nich objavili pestré farby. Vrchné odevy ako: vlnené haleny, kožuch z barana alebo čierne priliehavé kabátiky ich chránili pred zimou. Veľmi drahým odevom bol mentieka –kožuštek s barana potiahnutí tmavomodrým vlneným súknom, lemovanými kraji a líščím golierom. Ženy na hlavách nosili čepiec z tylu a čipky, ktorý mal nie len dekoračnú funkciu, ale bol aj povinnosťou vydatej ženy, ktorý si zhotovovali samy. Ornamentika a farebnosť bola regionálne i miestne rôznorodá a závisela od príležitostí a veku. Obr. : 2, 3.

Výšivku typickú pre kroje z Púchovskej doliny nájdeme najmä na ženských rukávcoch. Motívy sa radia do troch pásov. Dvoj- až trojfarebnú výšivku dopĺňa vždy čierna farba. Základné farby výšivky sú modrá, červená, žltá ale aj lomené farby ako ružová, olivovozelená, fialová ... [4] [5]

Obr. 2: Mužský a ženský kroj zo Zariečia [2]

3. Výšivka

Na Slovensku predstavovala výšivka dôležitý ozdobný prejav. Vďaka svojej funkcii sa stala najrozšírenejším a najcharakteristickejším znakom pre Slovensko. Svojimi znakmi mnohotvárnosti a bohatosti nielen zdobila odev a bytové textílie. Ale aj plynutím času, vývojom, úprave a objavom nových vzorov a techník sa začali od seba odlišovať a vznikať vzory patriace jednotlivým regiónom. [5]

Ekonomicko- sociálne problémy spoločnosti nedovolili aby sa odev a výšivka súčasne formoval na Slovensku, a preto vznikajú rôzne varianty a odlišnosti. Ak porovnáam severnú oblasť Slovenska (Orava, Kysuce) bola jedným s najzaostalejším územím na Slovensku. Zamestnaním ľudí bolo pastierstvo, chov dobytky, drevorubačstvo a iné... Preto sa v takýchto oblastiach vyšívalo pomerne málo. Naopak najväčšou bohatosťou vzorov a techník sa môže pýšiť západ Slovenska (okolie Bratislava, Trnava, Piešťany). Vďaka rozvoju obchodu a remesla so susediacimi zahraničnými mestami ovplyvnili rozmanitosť zamestnania a tým aj dobrou ekonomikou situáciou.

Obr. 3: Svadobný odev zo Záriečia [10]

Pre nedostatok prameňov nemožno presne určiť, kedy vznikli prvé formy výšivky. Domnievame sa, že ich možno hľadať už v predhistorickej dobe a mali pravdepodobne funkčný charakter. Vznikali na miestach, kde sa plátno spájalo, začisťovalo, spevňovalo a formovalo. Jednoduchým aj zložitejšími spojovacími stehmi sa spájali časti textílií, slučkovacím stehom sa obrubovali a spevňovali kraje, aby sa rýchlo neoberali a nerozstrapkávali. Účelové zameranie mali aj

rozličné stehy, ktorými sa spevňovali nariasené časti odevu. Rytmičným ukladaním funkčných stehov vznikol jednoduchý ornament, ktorý sa postupne rozrastal do plochy. Druhý typ výšivky, ktorý vznikol na voľných plochách odevu a textílií, napríklad na pleciach, rukávcoch, košeli, na zásterách, čepcoch a šatkách, mal dekoratívny charakter. [4] [6]

Podľa techniky delíme výšivku na tri základne skupiny: výšivka podľa počítaných nití, výšivka podľa predkresleného vzoru a nášivka.

3.1. Výšivka podľa počítaných nití

Vedieť vyšívať bolo samozrejmosťou každej ženy. Vyšivali odevy jednoduchými a zložitejšími technikami, funkčnými a ozdobnými stehmi, podľa miestnych tradícií a použitia materiálu. Princíp vyšívania spočíva na základe počítania osnovných a útkových nití. Uplatnila sa na konopných, ľanových, bavlnených plátňových odevoch a bytových textíliách.

Funkčné stehy:

- **Spojovací steh:** najjednoduchší spojovací steh, týmto stehom sa spájali časti odevu v bočných švíkoch sukní, nohavíc, rukávcoch a podobne. Nemal funkciu zdobená preto sa spojovací švík šil jednofarebnou niťou, zväčša bielou priadzou.
- **Slučkový steh:** jeho úlohou bolo začistiť, ukončiť a spevniť okraj tkaniny aby sa nezodieral.
- **Spevňujúci steh vyšívaný cez riasenie:** mal za úlohu odev spevniť a ozdobiť v miestach, kde sa odev zužoval a prispôboval na postavu (napr. okolo krčného výstrihu, v dliekovej časti sukne a zástery a pod.). Stehy sa šili v jednotlivých linkách alebo v ornamentálnej súhre nití na riasenej časti odevu.

Ozdobné stehy:

- **Krížikový steh:** najstaršia a najrozvinutejšia technika. Vyšival sa z lícnej strany cez dve až štyri osnovné a útkové nite. Šije sa sprava doľava cez rovnaký počet osnovných a útkových nití. Prvý steh sa položí zľava doprava uhlopriečne nahor. Ihlou sa naberie vodorovným smerom sprava doľava základný počet nití a vypichne sa. Druhý steh sa položí krížom cez prvý steh, vodorovne sa vypichne sprava doľava a naberie sa dvojnásobný počet základných nití. Ako môžeme vidieť na obr. 4.
- **Vrkôčikový steh:** je podobný ako krížikový s rozdielom kladenia nití. Prvé stehy sa kladú zľava doprava a následne naopak.

- **Hladkovanie:** stehy sa ukladajú pravidelne hladko vedľa seba. Na obr. 4.
- **Retiazka:** vytvorená zo slučiek ukladaných za sebou. Do ušitej slučky sa ihla vpichne a vypichne do rovnakého bodu. Na obr. 4.

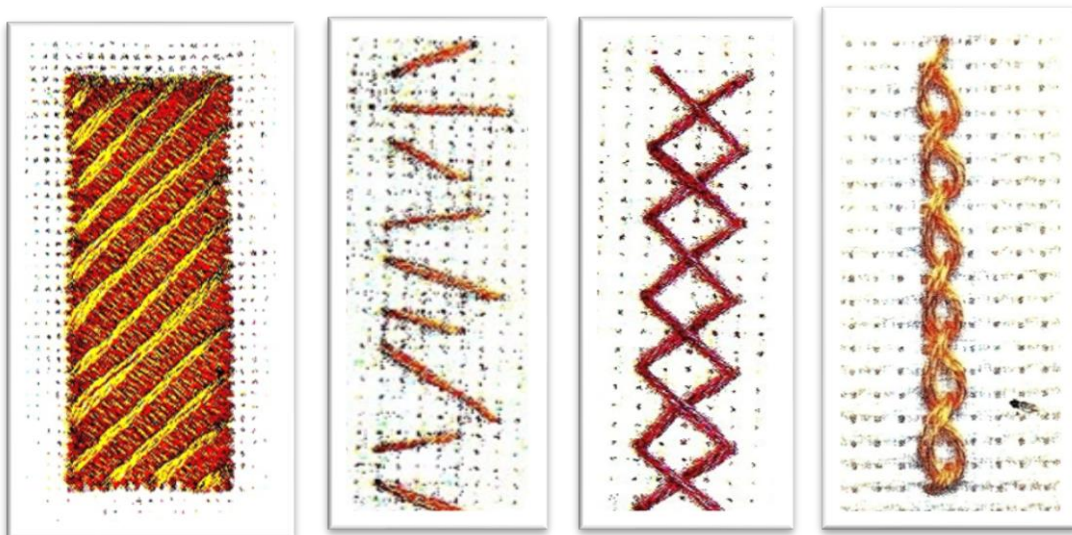
3.2. Výšivka podľa predkresleného vzoru

Vzor vyšívame podľa predkresleného vzoru, voľne umiestneného na materiáli.

- **Plochý steh:** šije sa husto vedľa seba. Ihla sa vypichuje raz na jednej a potom na protiľahlej strane nakresleného motívu. Na obr. 4.
- **Slučkovací steh:** zväčša sa využíva na okrajoch textílie. Steh sa ukladá vedľa seba. Aby steh pôsobil plastickým dojmom, predtým sa vyšívaná plocha zaplní plochým stehom.

3.3. Nášivky

Našívajú sa **na základnú tkaninu iné materiáli** (textil, koža). Postup spočíval v predkreslení motívu na plátno, to sa vystihlo, pristehovalo a krytým stehom prišlo na tenké materiály. Ďalšia vyšívaná technika spočíva v našívaní **zlatých a strieborných nití cez kartón**. Predkreslený kartónový ornament sa upevnil na podkladový materiál a napokon prekryl kovovými niťami. [6] [7] [8] [9]

Obr. 4: Prešívany hladkovací steh, plochý rovný steh, krížikový steh, retiazka.

3.4. Vyšívaná ornamentika v okolí Púchova - Záriečia

Na Slovensku sa najrýchlejšie vyvíjala ornamentika v období renesancie (16. a 17. storočie, Taliansko), kde z privezeného tovaru iných krajín preberali a napodobňovali vzory z orientálneho Turecka, či už spomínaných renesančných remeselných majstrov z Talianska.

Časom sa pôvodný význam motívov strácal a upadal do zabudnutia. Tradičné motívy sa vyšívali naďalej, zanikla ich magická funkcia a pretrvávala estetická funkcia.

Motívy vyskytujúce sa v ľudovej výšivke, môžeme rozdeliť do štyroch skupín:

- **Geometrické motívy:** štvorec, trojuholník, krížené linky, hviezdice, kruhy a pod.
- **Rastlinné motívy:** tulipán, granátové jablko, lupeňové kvety, listy, ruža ...
- **Zvieracie motívy:** páv, kohút, vtáky, jeleň ...
- **Figurálne motívy:** Adam a Eva, ženské a mužské postavy, srdce ...
- **Grafické motívy:** písmo, text, mená, dátumy ...

Vzory ľudovej výšivky z oblasti Púchova sa vyvíjali z veľmi jednoduchých geometrických a rastlinných prvkov a motívov, ktoré sa ukladali nad sebou alebo vedľa seba a tým vytvárali jednotný bohato zdobený ornamentálny vzor. Ako môžete vidieť na obr.: 6. [6]

Obr. 5: Kreslená výšivka zo Záriečia

3.5. Škála farieb

V okolí Púchova sa najviac na výšivke vyskytovali farby: biela, čierna, červená, modrá a fialová. Každá farma mala svoju symboliku. Napríklad červená predstavovala krv, život a lásku, ale taktiež bola protikladom chorôb, starnutia a smrti. Čierna mala symbol tmy, staroby, smútku a smrti. Biela predstavovala znak nevinnosti ale aj smútok. Žltá farba zas teplo a podobne.

Ale nie vždy to bolo pravidlom, pretože v prvej polovici 20. storočia sa začal vývoj realistického zobrazovania.

4. Materiál

Materiál ovplyvňuje svojou štruktúrou a hrúbkou techniku vyšívania, výrobný proces a zvolený vzor.

Používali sa od 19. storočia domáce konopné a ľanové plátna alebo miešané plátno. Vyrábalo sa kombinovaním nití, pričom vždy osnovné nite boli bavlnené. Z najkvalitnejšieho plátna sa šili súčasti odevu a z menej kvalitného bytové textílie.

Materiály určené na vyšívanie boli buď konopné alebo ľanové nite prírodne sfarbené do žltá, červená, modrá alebo bielené do biela. Okrem konopných a ľanových nití sa od 19. storočia uplatnili aj hodvábné priadze, zlaté a strieborné kovové nite, ktoré mali charakteristický lesk a dodával vyšivke slávnostný a honosný ráz. Vyšivali sa nimi rukávce, čepce, šatky a iné. Takéto drahé vyšívanie si mohla dovoliť len bohatšia časť obyvateľstva.

Odevy zhotovované ručne mali svoju trvanlivosť len na určitú dobu, a preto aby sa materiál nepoškodil a vydržal aj niekoľko generácií sa pral veľmi málo. Z hygienického dôvodu sa vrchné pracovné odevy (košeľa, rukávce, sukne, zástery, gate) prali raz do týždňa. Bielizeň aby dosiahla svoju belosť, vyvárala sa v roztoku z dreveného popola a podomácky vyrobeného mydla. Po vypraní sa bielizeň vyplákala v potoku. [4] [6]

Obr. 6: Plátenná dámska halenka s vyšivkou zo Záriečia [6]

5. Bývanie v interiéri

V tejto kapitole sa budeme zaoberať módnymi trendmi v textile , vlastnosťami a kombináciami farieb a jednotlivými štýlmi kuchyne.

5.1. Módne trendy

Najnovšie informácie o trendoch pre budúci rok priniesol veľtrh v Nemecku pod názvom Heimtextile. Na Heimtextile sa stretli tie najlepšie firmy a dizajnéri z celého sveta aby predstavili nové smery v rámci interiérového a textilného dizajnu na budúci rok 2014-2015.

Prvoradým záujmom je ukázať zákazníkovi smery trendov, ktorými sa návrhári inšpirovali. Na jednej strane skúmali celé vedné odbornosti a technológie ako základ pre inovácie a na druhej strane, uznáva význam obnovenia našej kultúry, tradícií a dedičstva s minulosti. Tieto pojmy definujú vplyvy a súvislosti, ktoré stoja za trendy pre budúce roky 2014-2015.

- **Tradičný dizajn:** bol návrhármi zmapovaný a inšpiráciu hľadali na rozličných miestach. Aj keď to nie je tak jednoduché pochopiť, vzhľadom k jej rozmanitosti, estetickým a nekonečným technológiám dokázali nájsť cestu. Na jednej strane sa treba pozerať dopredu a prijať premenu, prežiť v rýchlo meniacej sa dobe. Na druhej strane je dôležité sa pozerať na späť, oživiť tradície z minulosti.
- **Vývoj technológií:** dizajnéri vstupujú do nového odvážneho sveta, v ktorom veda a technológia sú hnacou silou v novej dobe. Experimentujú s novými materiálmi a technológiami , ktorý umožňuje jedinečný opakovateľný výsledok.
- **Život pod mikroskopom:** dizajnéri sa začali približovať k vede kde skúmajú pod mikroskopom celulózu, baktérie, mikroorganizmy a iné. Aby bolo možné vytvoriť biologické tkaniny a textilné odevy z prírody. [11]

Farby na rok 2014-2015:

- **Neutrálne farby:** v tejto skupine nenájdeme len bielu, čiernu, šedú ale aj tmavé sýte odiené od kakhi, olivovo zelenú až po ocelovošedú. Tieto farby sú dnes viac elegantné ako hoci kedy pred tým. Sú všestranné, ukludňujúce a veľmi moderné. Neutrálne svetlé farby svetlo odrážajú a tmavé farby zas svetlo pohlcujú. Takýmto spôsobom môžeme doceliť príjemnú kombináciu farieb a útulnú miestnosť ale aj všetko pokaziť. Preto si treba dávať pozor aké varianty odtienov zvolíme a použijeme v miestnosti.

- **Harmonické farby:** sem patria rôzne skupiny farieb, ktoré dokážu evokovať rôzne nálady, pocity, emócie. Harmonické farby sú známe svojimi ukludňujúcimi a príjemnými pocitmi.
- **Kontrastné farby:** sú výrazné, vzrušujúce a živé. Pre moderný vzhľad miestnosti je dobré zvoliť kombinácie teplých a studených farieb z opačnej strany farebného kruhu. Takouto kombináciou môžu vytvárať zaujímavé efekty, pretože studené farby ustupujú a teplé sa približujú.
- **Príbuzné farby:** alebo aj sekundárne farby ako, fialová, tyrkysová, oranžová a limetková zelená vznikli zmiešaním susedných farieb farebného kruhu. Farby sú preto harmonické.
- **Teplé farby:** majú osobitý charakter- povzbudivý, prepychový vzhľad, prináša vzrušenie, pocit radosti a útulnosti. Teplé farby sú veľmi obľúbené pre jedálne a kuchyne kde zmäkčujú tvrdé línie nábytku. [12]

Obr. 7: Ukážka farieb na rok 2014/ 2015 od Heimtextilu [11] [12]

5.2. Štýl a využitie vzorov v interiéri kuchyne

Pôdorys modernej kuchyne sa za pár rokov zmenil. Priestor sa rozšíril a otvoril. Zrušili sa steny priečky, ktoré rozdeľovali izby. Dnes sú izby veľké vzdušné, presvetlené a prepojené s inými časťami domu, či bytu. Napríklad kuchyňa na jednom a jedáleň na druhom konci miestnosti. Ďalším príkladom je kuchyňa spojená s obývacou časťou oddelená barovým pultom a podobne. Variant a možností je mnoho.

Či je to už umenie, móda alebo architektúra každý má svoj štýl. A to platí aj pre kuchyne. Kuchyne rozdeľujeme do niekoľkých skupín štýlov. Ako sú:

- **Moderný štýl** kuchyne je veľmi jednoduchý, vzdušný, elegantný ale zato minimalisticky zariadený s vkusnými, hladkými a lesklými povrchmi a materiálmi. Ako sú plast, kov, nerezová oceľ, sklo, kameň, ktoré sa navzájom kombinujú a dopĺňajú, tým zvyšuje charakter kuchyne. Biele steny a čierne podlahy tvorí kulisu pre čisté, rovné línie alebo naopak pre úhľadné krivky a príjemné farby, ktoré zjemňujú miestnosť. Detaily a doplnky v zlatej a striebornej farbe dodávajú celému interiéru hladký moderný pôvab.
- **Klasický štýl** je typický svojimi tvarovanými svetlými drevenými linkami ako je borovica, čerešňa alebo dub. Náter svetlých farieb navodzuje dojem tepla. K doplnkom neodmysliteľne patria farebné dlaždice na stenách.
- **Retro štýl** odráža obdobie módy v 50. rokoch minulého storočia, a preto sú charakteristickými prvkami tejto doby doplnky, jemne zaoblené hrany, šachovnicová dlažba. Čisté kovové línie kuchynskej linky v štýle 50. rokov, ktoré dávajú miestnosti vierohodný vzhľad interiéru kuchyne.
- **Vonkajší – prírodný štýl** hľadá inšpiráciu v prírode. V takejto kuchyni nájdeme prvky, farby, materiály prevzaté z prírody. Kuchynský nábytok, ktorý na prvý pohľad pôsobí akoby prežil všetky veterné podmienky, drevené regály, tehlové obloženie, biele steny navodzuje svetlú atmosféru, drevený nábytok, pletené prútené koše, textilné doplnky v hnedej, olivovozelenej, pieskovej, žltej umožňujú vytvárať prírodné teplo. [13]

Niekedy treba pravidlá porušovať a štýly spoločne kombinovať. A aby sme sa v domácom prostredí cítili príjemne, je nutné interiér doplniť textilom, ktorý dodáva priestoru teplo a spomínané pocity domova.

V dnešnej dobe sa interiér kuchyne navrhuje so spoločnými priestormi aj pre obývaciu izbu, preto pri správne zvolenej farbe materiálu a vzoru dokáže navrhnutý vzor spĺňať aj multifunkčnú úlohu.

5.3. Inšpirácia a postupy pri navrhovaní vzorov

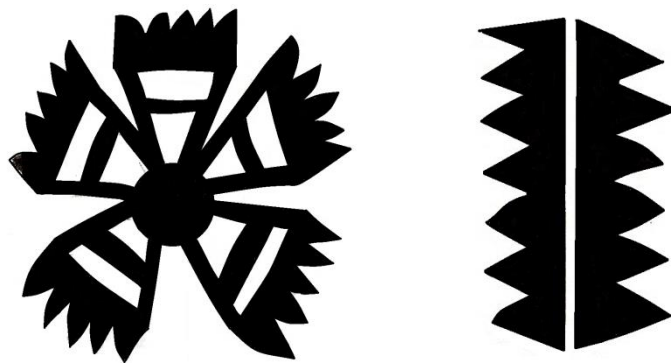
Postup navrhovania spočíval z inšpirácie fotografií z výšiviek zo Záriečského kroja umiestnené na rukávcoch. (Nasledujúce použité obrázky pochádzajú z knihy Slovenská ľudová výšivka [6]). Vybraný detail sa následne upravoval, kombinoval s inými vzormi z výšivky zo Záriečia a zjednodušoval, tak aby daný motív nestratil na svojom čare. Snažila som sa dané prvky, vzory vyzdvihnúť ako hlavný motív celej textílie.

Varianty:

Pri tvorbe návrhu dekoračných textílií inšpirovaných výšivkou som si dala za cieľ navrhnuť dezény, ktoré pôsobia moderným štýlom, sú definované čistými líniami a svojou jednoduchosťou. Vzor by mal byť čistý bez zbytočných vecí a doplnkov. Najčastejšími farbami vzorov sú neutrálne farby, biela doplnená niekoľkými výraznými doplnkovými alebo kontrastnými, pestrými, lomenými pastelovými farbami. Línie sú rovné a tvary geometrické. V navrhnutom vzore platí, že menej je viac. Žiadne veľké prezdobenie, kvetinové vzory sú jednoduché prevzaté z ľudového kroja. Ukážka spracovaných návrhov nájdete v Prílohe 1 bakalárskej práce.

Pre realizáciu som napokon použila iba dva motívy (obr.: 8). Po uvážení som došla k názoru, že dané motívy zjednoduším, chcela som ešte viac vyzdvihnúť daný motív.

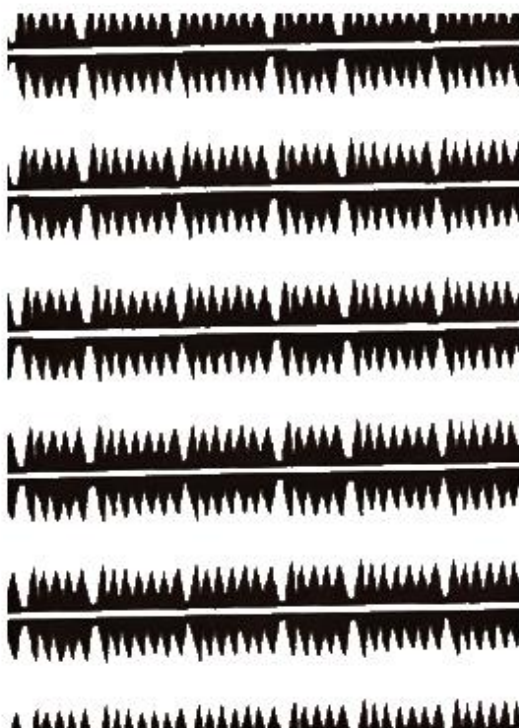
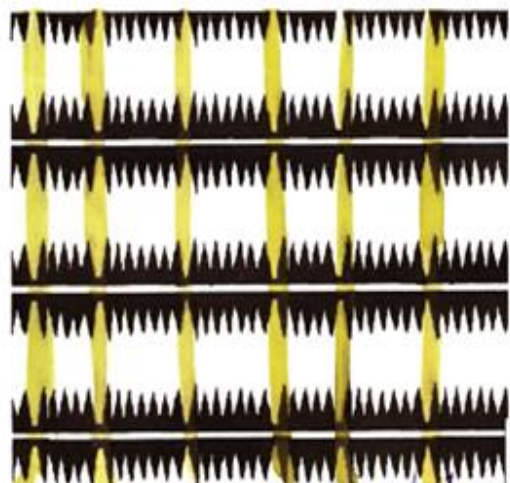
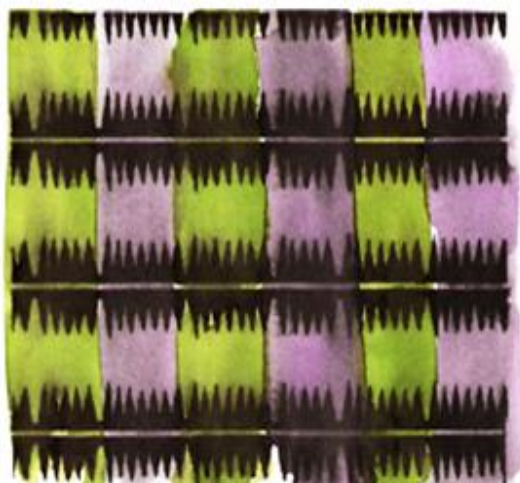

Obr.: 8. Použité motívy

Pravdepodobne som pracovala s asi najznámejším ornamentom zo Záriečia - kvet pripomínajúci karafiát. Na návrhu som odstránila stopku kvetu a ponechala iba tvar kvetu a vzor som nazvala „Karafiát“.

Druhým vybraným motívom je detail deliaci stred výšivky nepravidelné malé trojuholníky ukladané vedľa seba, ktoré pripomínajú zuby. Tento vzor vznikol spontánne výberom geometrického motívu cik-cak zubu, ktorý som zväčšila pre jeho dominantnosť na budúcej textílii. Ale aby daný vzor nepôsobil nudne bol doplnený vodorovnými farebnými pruhmi. Tento vzor som nazvala „Cik-cak zuby“.

Obr.: 9 Spracované a vybrané návrhy

6. Žakárska tkanina a jej zhotovenie

Vybrané dezény môžeme preniesť do plošnej textílie viacerými možnosťami. Ponúka sa technológia vyšívania, tisku alebo tkanie žakárskej tkaniny. Tato technológia tak tiež ponúka niekoľko možností, z nich bolo použité vzorovanie jednoduchej žakárskej tkaniny a väzbové techniky dvojútkovej žakárskej tkaniny. Na tkanine môžeme vytvárať rôzne väzobné efekty v kombinácii obojstrannej väzbe, osnovej väzbe alebo v útkovej väzbe.

Žakárska tkanina je tkaná na ihlovom žakárskom stroji značky SOMET s elektronickým žakárskym proslupným zariadením zo vzorovou striedou 1200 rôzne prevádzujúcich osnovných nití. Tím je daná veľkosť raportu (vzoru, ktorý sa v tkanine opakuje). V smeru útku môžeme veľkosť vzoru ľubovoľne meniť.

6.1. Jednoduchá žakárska tkanina

Tato tkanina ma jednu osnovu a jeden útok, tieto sústavy sú na seba navzájom kolmé a sú previazané v určitej väzbe, čím vytvárajú tkaninu. Vzory na tkanine sa vytvárali kombináciou väzbových efektov. Simulácie tkanín vidíme na obr.: 10, 11.

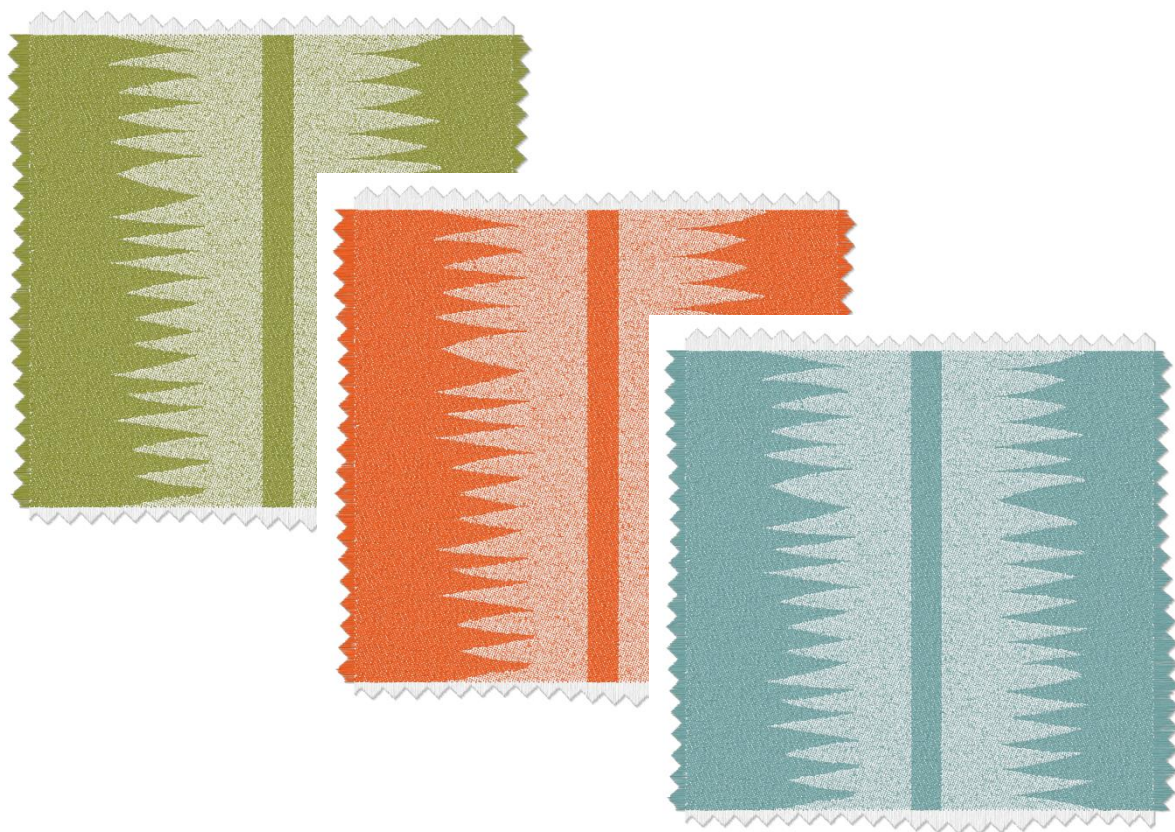
Parametri jednoduchej žakárskej tkaniny pre vzory Karafiát a Cik-cak zuby:

- **Dostava osnovy (Do):** 117 nití/ cm
- **Dostava útku (Du):** 50 nití/ cm
- **Šírka raportu (Šr):** 10,26 cm, t.j. 1200 osnovných nití
- **Dĺžka raportu pre karafiát (Dr):** 19,2 cm, t.j. 960 útkových nití
- **Dĺžka raportu pre cik-cak zuby Dr):** 16 cm t.j. 960 útkových nití
- **Materiál:** biela **osnova** - 100% PES 50 dtex, **farebný útok** - 100% PES 100 dtex (matných, polo matných, lesklých priadzí)
- **Použité väzby:** osnovný a útkový 12- väzný atlas

Obr.: 10 Jednoduchá žakárska tkanina – Karafiát

Obr.: 11 Jednoduchá žakárska tkanina – Cik-cak zuby

6.2. Dvojútková žakárska tkanina

Zložitejšou variantou od jednoduchej žakárskej tkaniny sú dvojútkové žakárske tkaniny, kde útkové nite ležia nad sebou. Dvojútková sústava nití docieľa rozšírené vzorovacie možnosti tkaniny. Má sústavu nití vytvorenú z jednej osnovy a dvoch útkových nití, ktoré tvoria vzor. Do jednej útkovej medzery (prošlupu) musia byť vždy zanesené dva útky, ktoré po prirazení paprskom (bidlom) ležia nad sebou. Farebné útkové nite môžeme ľubovoľne meniť a vytvárať tak rôzne farebné varianty vzorov a tkanín. Ako môžeme vidieť na obr.: 12, 13.

Parametri dvojútkovej žakárskej tkaniny pre vzory Karafiát a Cik-cak zuby:

- **Dostava osnovy (Do):** 117 nití/ cm
- **Dostava útku (Du):** 30 x 2 nití/ cm
- **Šírka raportu (Šr):** 10,26 cm, t.j. 1200 osnovných nití
- **Dĺžka raportu (Dr) pre karafiát:** 10 cm, t.j. 300 x 2 útkových nití
- **Dĺžka raportu (Dr) pre Cik-cak zuby:** 16 cm, t.j. 480 x 2 (960) útkových nití
- **Materiál:** biela osnova - 100% PES 50 dtex, farebný útek - 100% PES 100 dtex (matných, polo matných, lesklých priadzí)
- **Použité väzby:** osnovný a útkový 12- väzný atlas s použitými krytými väznými bodmi (dva útky nad sebou) a možnosť farebného vzorovania v ploche farebnou zámenou útkových nití z lícnej a z rubnej strany tkaniny

Obr.: 12 Dvojútková žakárska tkanina – Karafiát

Obr.: 13 Dvojútkova žakárska tkanina – Cik-cak zuby

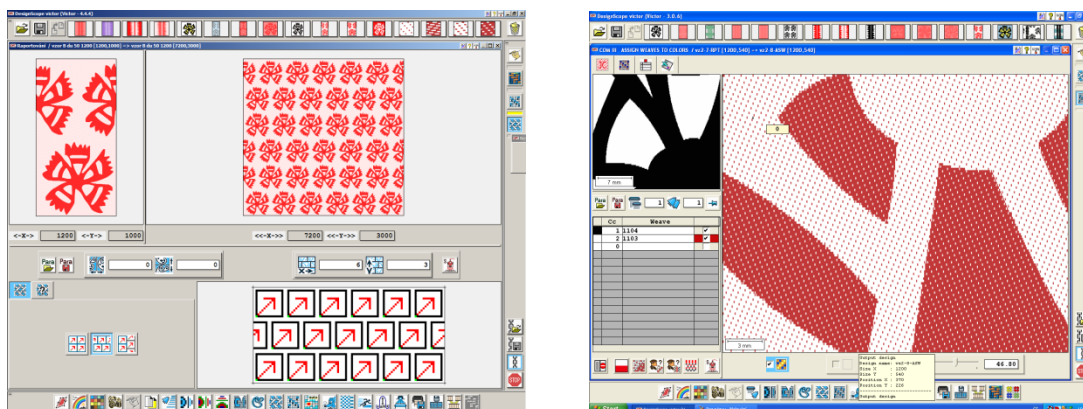
Pokiaľ sa dva farebné útky striedajú v pomere 1:1, vidíme na líci jednu farbu útku, na rubu druhú farbu útku. Pre vzor Cik-cak zuby bolo navrhnuté farebné hádzanie tak, aby na tkanine vznikli priečne pruhy. Prvá varianta je vytvorená so šírkou pruhu 8 cm, druhá varianta má pruhy nepravidelne široké. Pre ďalšie spracovanie je treba presne spočítať výpočty farebných nití v každom pruhu. Princíp tkaní dvojútkovej tkaniny zostáva zachovaný, t.j. hádzanie 1:1, len si prvý a druhý útok po určitej dobe vymenia pozície.

- **Výpočet:** $32 / 8 = 4x$ opak. sa pruh $30 \times 8 = 240$ nití/ 8 cm
- **Počet nití v 8 cm pruhu:** 1 - 240, 241 – 480, 481 – 720, 721 – 960
- **Výpočet:** $32 / 3,2 = 10x$ opak. sa pruh $30 \times 2 = 60$ nití/ 2 cm, $30 \times 8 = 240$ nití/ 8 cm
- **Počet nití v 8 x 3,2 cm pruhu:** 1 - 60, 61 – 300, 301 – 360, 361 – 600, 601 – 660, 661 – 900, 901 - 960

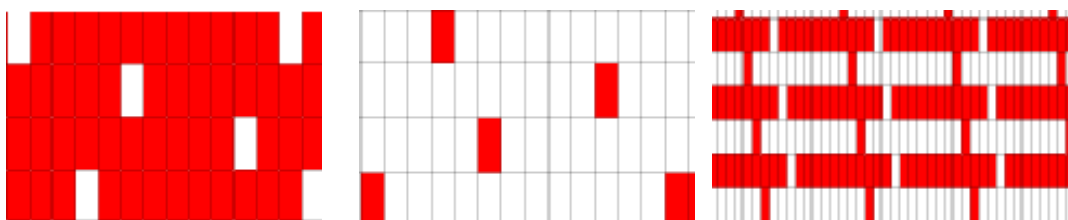
7. Spracovávanie vzoru v počítači

Na zhotovenie jednoduché žakárskej tkaniny a dvojútkovej žakárskej tkaniny musíme v prvom rade vyvzorovať navrhnutý vzor v systéme CAD/ CAM v programe DesignScope Victor od nemeckej firmy EAT. Tento program sa zameriava na tvorbu vzoru pre spracovanie žakárskych tkanín.

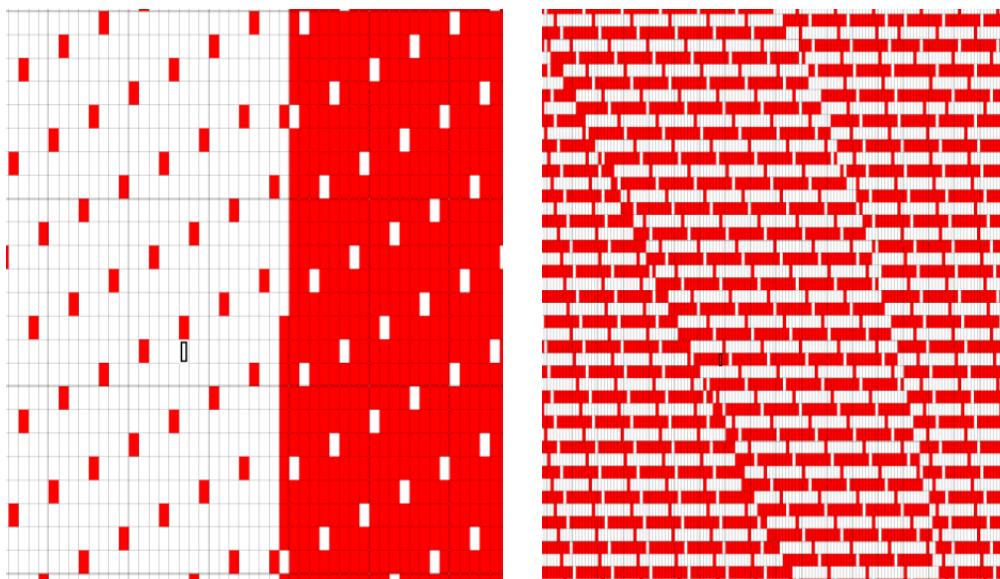
Ručne navrhnuté vzory boli prevedené do digitálnej podoby. Funkcie v programe umožňujú vzor ešte upravovať v maľovaní, redukovať farby (ktoré sú neskôr nahradené väzbami) so snahou zachovať pôvodný návrh bez veľkých zmien. Následne sa upravený farebný vzor pomocou funkcie upraví do vzornice väzby 12-väzného atlasu pre jednoduchú tkaninu a pre dvoj útkovú tkaninu 12-väzného atlasu v útkovom a osnovnom efekte (obr.: 14). Motív, vzor tkaniny sa usporiada, teda raportuje. Je možné zostaviť motívy aj v inom rozložení poradia, vzor môžeme zriediť, natáčať, zväčšovať, zmenšovať...

Obr.: 14 Ukážka z EAT raportovanie a vkladanie väzby do vzoru.

Obr.: 15 Ukážka 12- ti väzných atlasových väzieb s osnovným a útkovým efektom pre jednoduché tkaniny, vpravo pre dvojútkové tkaniny

Obr.: 16 Ukážka časti väzby jedno- a dvojútkovej žakárskej tkaniny z EAT program

V ďalšej časti je treba upraviť väzbu tak, aby sa dosiahli čisté kontúry. Dlhé neprevádzajúce úseky nití nazývane flotáže. Aby lepšie vynikol vzor, je potrebné vynechať, vhodne premiestniť alebo poprípade vynechať niektoré väzné body, a to ako v pôde, tak aj vo vzore (obr.: 16). U vzorov s väčšími rovnými geometrickými plochami, ktoré majú dlhé vodorovné alebo zvislé strany je nutné väzbu opraviť ostrím odviazaním, len tak je možné doceliť čistých kontúr vzoru. [14] Po úprave vzoru nasledovala operácia 2D simulácie tkaniny, kde docielim predstavu záväznosti vzoru a vzhľad hotovej tkaniny po utkaní (obr.: 10, 11, 12, 13).

8. Vzorkovnica použitých farieb

Škála farieb sa odvíja a je zameraná od záujmu odberateľa, ale aj od modernosti farieb určené na kuchynské doplnky pre rok 2014-2015.

gelb - 100 dtex (80), lesklá

yellow-gold - 78 dtex (24), lesklá

flamingo - 100 dtex (80), lesklá

bright morigold - 100 dtex (80), lesklá

red - 100 dtex (80), lesklá

pommard – 100 dtex (36), matná

weinrot - 100 dtex (80), lesklá

reseda - 100 dtex (80), lesklá

moosgrun - 100 dtex (80), lesklá

beige – 100 dtex (80), lesklá

9. Tkanie

Pre bytové textílie sa väčšinou používajú bavlnené nite. Pre nedostupnosť zhotovenia bavlnárskej tkaniny bola jediná možnosť použiť stroj určený pre tkanie hodvábnických tkanín. Na tomto stroji je biela polyesterová osnova o jemnosti 50 dtex. Útkové nite mali vždy jemnosť 78 dtex a 100 dtex. Návrh tkaniny bol utkaný v niekoľkých farbách. Charakteristika pre hodvábné tkaniny je lesk a hladký povrch. Napriek tomu navrhnutý vzor pre bavlnené kuchynské doplnky (utierky, obrusy, podsedáky na stoličky). Tkanina s polyesterovými niťami stále plní svoju funkciu aj v hodvábnickom prevedení, ktoré sa dajú stále použiť ako kuchynské doplnky, napr. ozdobné obrusy na stôl, vankúše, závesy a pod.

Obr.: 17 Tkací stroj Somet

Na tkacím stroji bolo zhotovených 5.40 m tkaniny vzorového materiálu. Spracované boli dva návrhy – Karafiát a Cik-cak zuby do dezénu a farebných variant.

- Jednoduchá žakárská tkanina – Karafiát: 6 farebných variant
- Jednoduchá žakárská tkanina – Cik-cak zuby: 6 farebných variant
- Dvojútková žakárská tkanina - Karafiát: 4 farebné varianty
- Dvojútková žakárská tkanina - Cik-cak zuby – široké pruhy: 2 farebné varianty
- Dvojútková tkanina - Cik-cak zuby – pruhy: 2 farebné varianty

Obr.: 18 Ukážka jednoútkových žakárskych tkanín vo farebných variantoch

Obr.: 19 Ukážka dvojútkových žakárskych tkanín vo farebných variantoch

Možnosti farebného vzorovania tkanín má neskutočné množstvo variant. Preto tkaniny boli utkané len v niektorých variantoch. Utkané dezény nájdete v Prílohe 2.

10. Údržba polyesterových tkanín

Tieto materiály môžeme prať pri miernych teplotách okolo 30°C. Žehlíme z rubnej strany pri stupni teploty okolo 100 - 120°C. A riadime sa podľa uvedených symbolov údržby.

Obr.: 20 Symboly údržby

Záver

Cieľom práce bolo vniesť v novom duchu históriu výšivky zo Záriečského kroja, ktorý je charakteristický v okolí môjho rodného mesta. Oproti Českej republike sa na Slovensku kroje neustále prezentujú na rôznych jarmokoch a iných podujatiach. S tohto dôvodu som chcela preniesť kúsok tradičného vzoru do interiéru modernej kuchyne, aby sa u nás na kroje a ich dezény nikdy nezabudlo.

Navrhnutím a vyhotovením dekoračnej tkaniny dizajnérskymi schopnosťami a teoretickými znalosťami z oblasti tkania sa mi podarilo utkať niekoľko farebných vzorových možností dezénu. Ku zhotoveniu tkaniny bol použitý žakársky tkací stroj. Vzorníky sú zrealizované v jednoútkovej a dvojútkovej technike a vyvzorované v osnovnom a v útkovom efekte. Do úvahy som brala vlastnosti farieb, rozdelenie štýlov kuchyne. Farebnosť vzorníkov je inšpirovaná trendmi farieb na budúci rok 2015 prezentovanými na veletrhu Heimtextil.

Je veľmi ťažké presne určiť zaradenie do akého typu - štýlu kuchyne sa navrhnutý vzor hodí a nehodí. Mojim cieľom bolo previesť predložený vzor do jednoduchej geometrickej a modernej podoby. Čo sa podľa mňa aj podarilo a vzor spĺňa predpoklady do moderného mestského, monochromatického ale aj do príjemne teplého a útulného glamour štýlu, či elegantného luxusu.

Táto práca bola pre mňa veľká skúsenosť. Získala som veľa nových poznatkov o histórii Slovenského odievania. Naučila som sa pracovať v systéme CAD/ CAM v programe EAT DesignScope Victor. Osvojila som si princíp tkanie na žakárskom tkacom stroji.

Pri práci v hocijakom oboru dochádza niekedy k chybám, moja práca nebola výnimkou. Z počiatočných chýb som sa poučila, a tak ďalšia práca už prebiehala bez problémov. Práca ma veľmi bavila, tému práce som si rýchlo osvojila a určite chcem s ňou v budúcnosti pokračovať a rozvíjať ju ďalej.

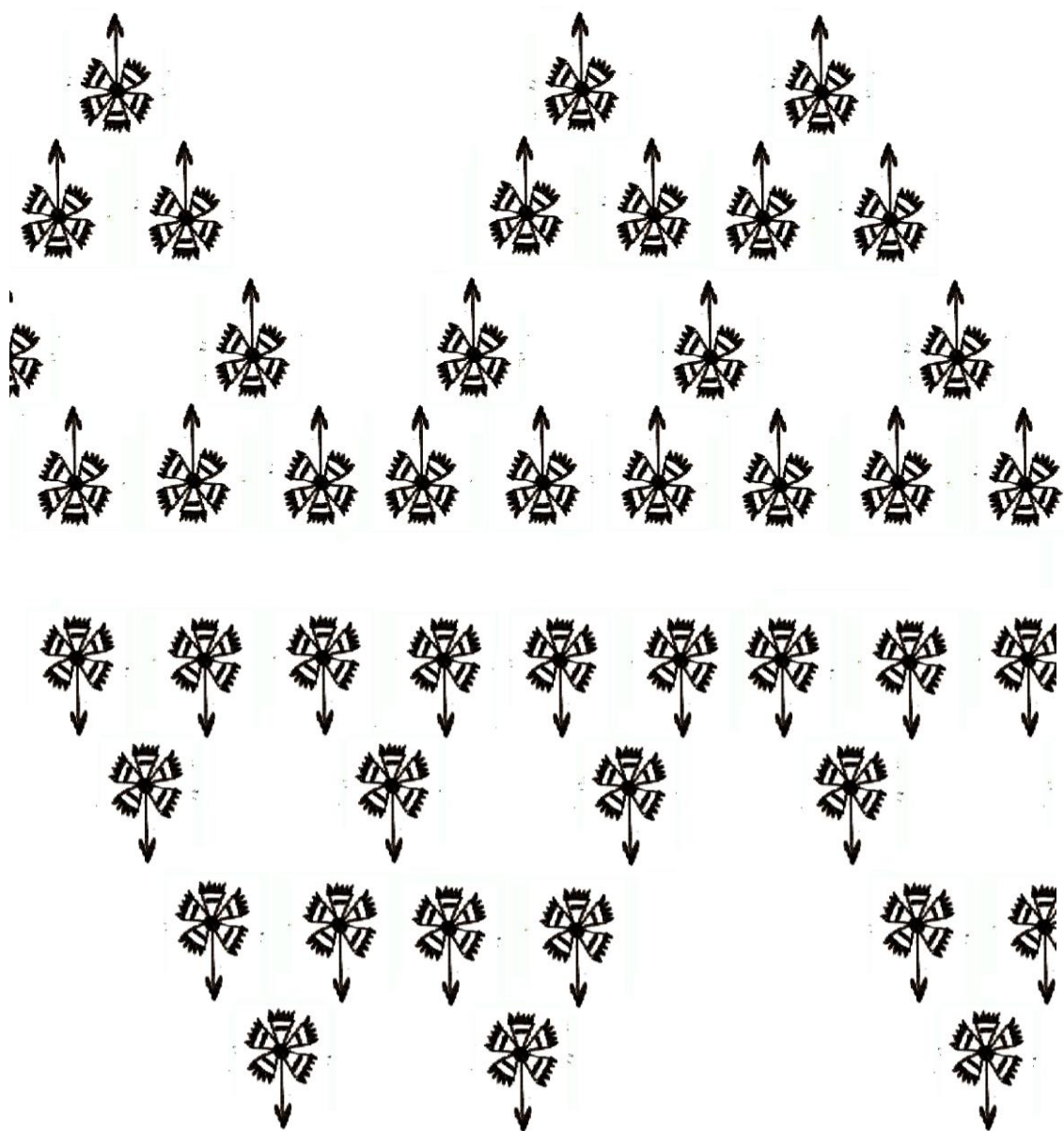
Použitá literatúra

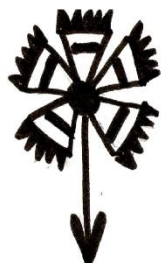
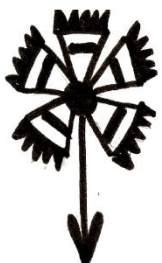
1. Púchov: História mesta. Dostupné z: <http://www.puchov.sk/sk/stranka/historia-mesta> [cit. 2013-12-01]
2. Záriečie. Dostupné z: <http://www.uluv.sk/product/zariecie-4784/> [cit. 2013-12-01]
4. HORVÁTHOVÁ, Margaréta. Kroje. 1. vyd. Bratislava: Perfekt, 2008, 199 p. ISBN 80-804-6421-9.
5. BARAN, Jitka Staňková; Ludvík. Slovenské a české tradičné kroje. 1. slovenské vyd. Praha: Ottovo Nakl. - Cesty, 2004. ISBN 80-718-1921-2.
6. CHLUPOVÁ, Anna. Slovenská ľudová výšivka. 1.vydanie. Bratislava: Alfa, 1985. ISBN 63-137-85.
7. Výšivka. Dostupné z: <http://www.uluv.sk/product/vysivka--krizik-1011/> [cit. 2013-12-01].
8. MANNOVÁ, Marta. Výšivky. 2. vydanie. Bratislava: Roh, 1973. ISBN 74-004-73.
9. VÁCLAVÍK, Antonín. Textil v lidové tvorbě: Lidové umělecké textilie v Čechách a na Moravě. 2.rozšířené vydání. Zlínský kraj: Atelier IM Luhačovice, 2009. ISBN 978-80-85945-71-4.
10. Púchovo dedičstvo: Folklór. Dostupné z: <http://puchovodedicstvo.sk/folklor/1086/dolina-na-pomalovanie-1/> [cit. 2013-12-01].
11. Heimtextil PROGRESS/ REVIVE!, katalóg 2014
12. Buckley, A. Barevná harmónia: 200 barevných kombinácií. Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-303-8.
13. 101- kuchyně: Barvy, styly a zařízení. katalóg BBC. 2006. ISBN 8072492063
14. DUFEK, Jozef. Vazby žakárskych tkanin. 1. vyd. Praha: SPN, 1967. 27-60-40. ISBN 16-056-67.

Príloha 1 - návrhy na tkaninu

Vzor a)

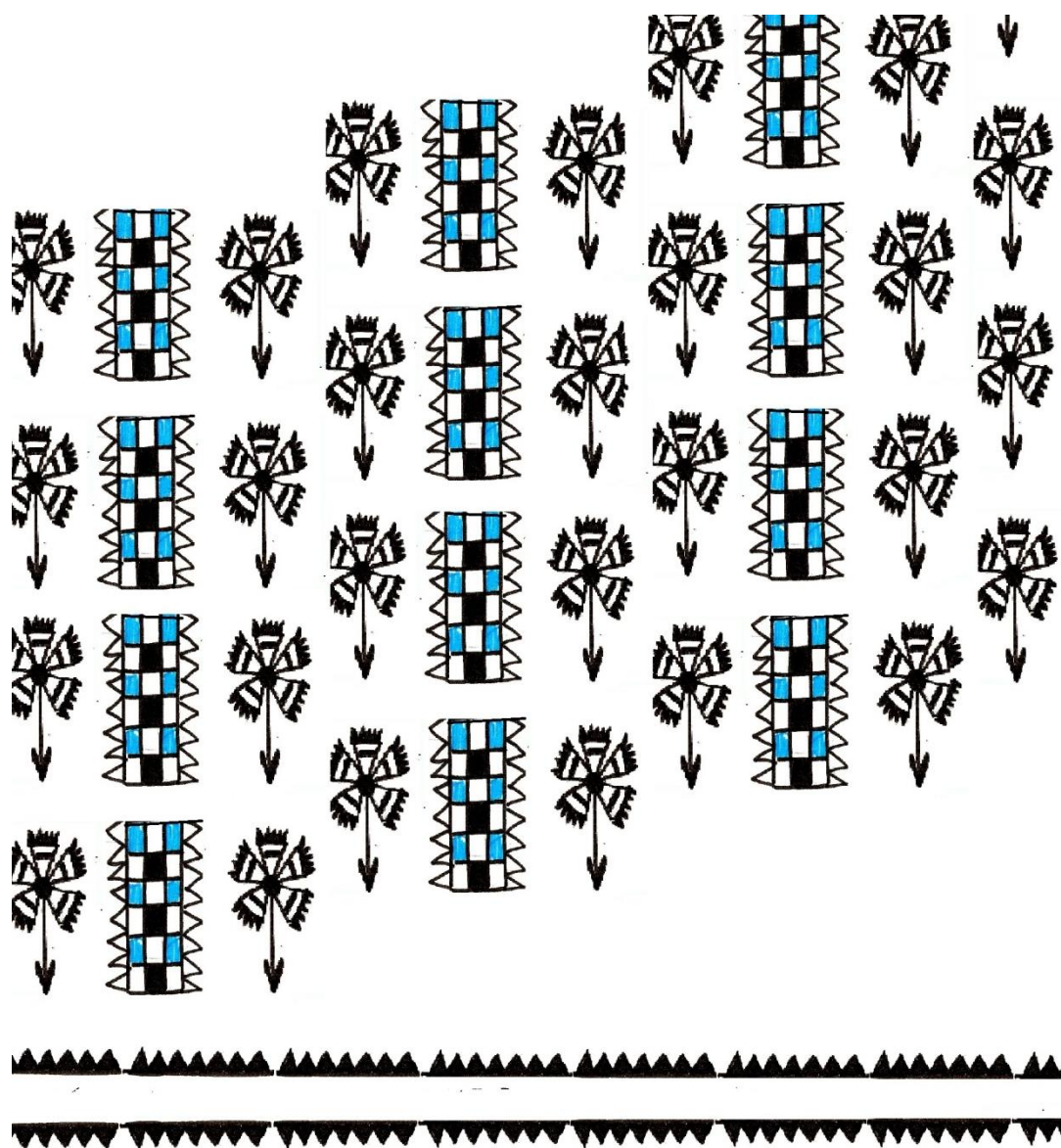

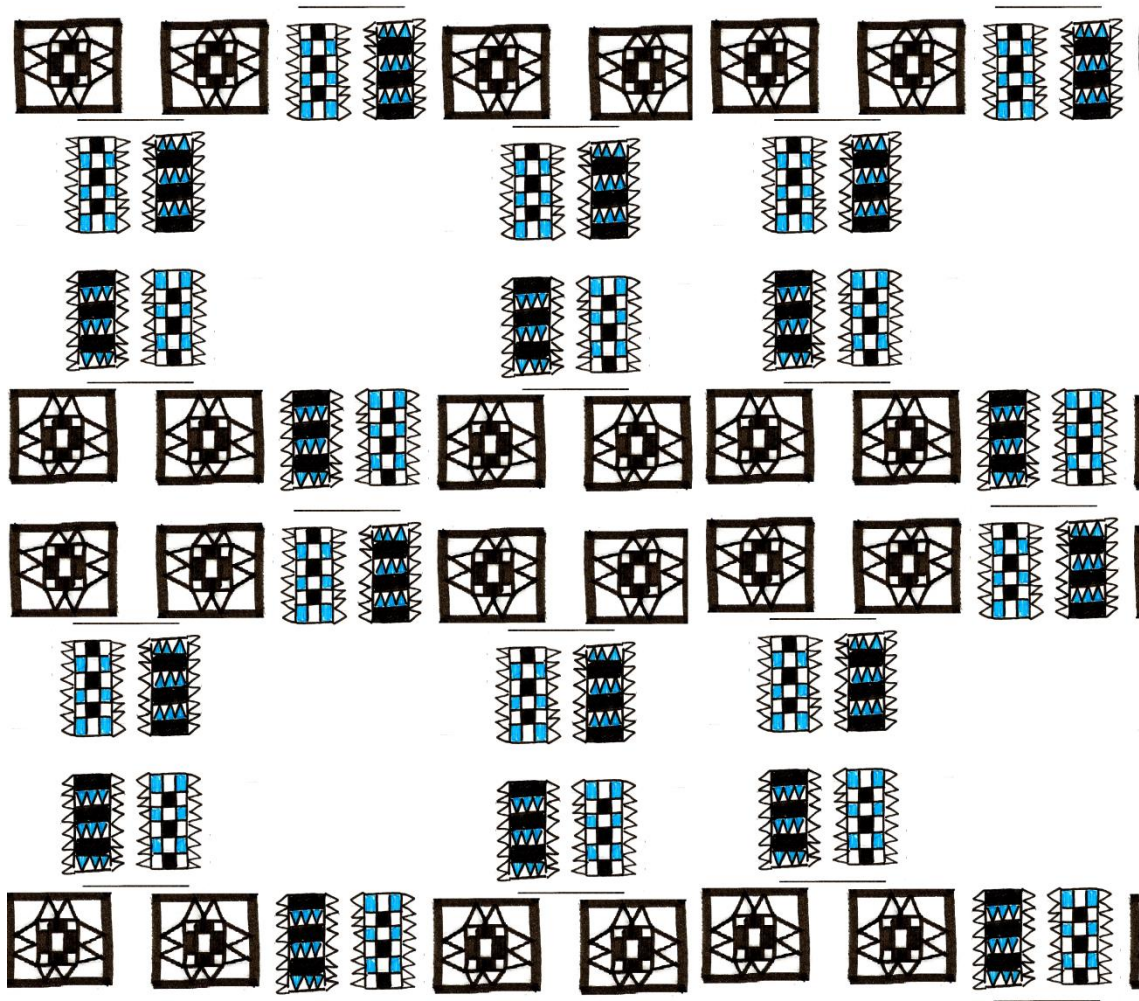

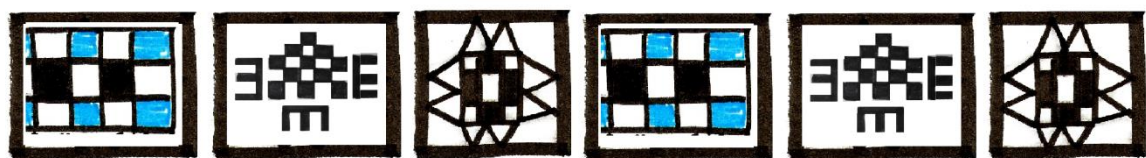
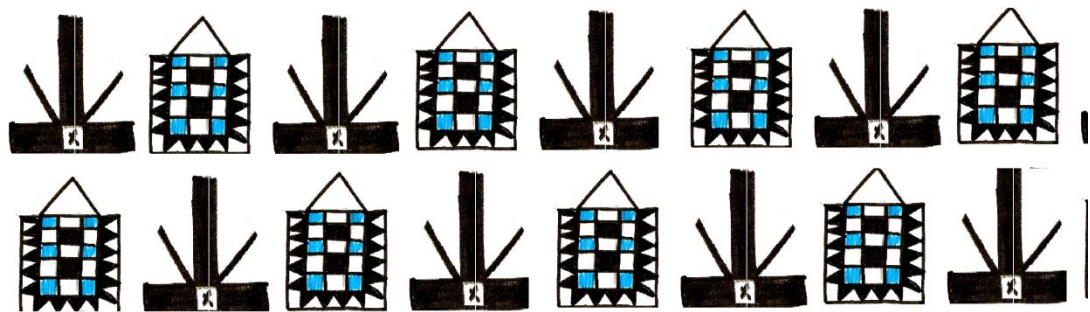
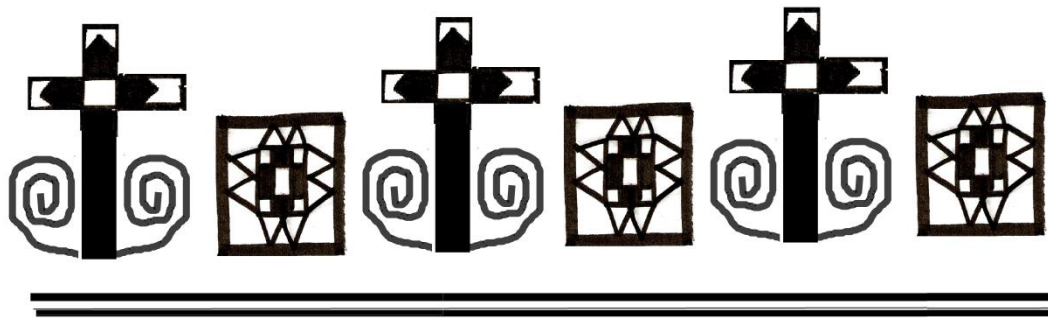
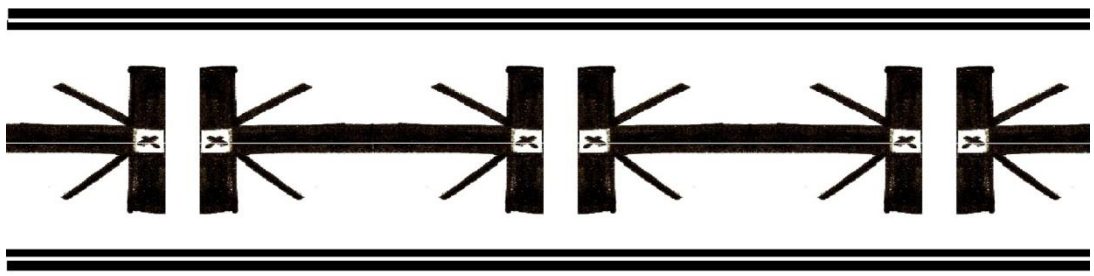

Vzor b)

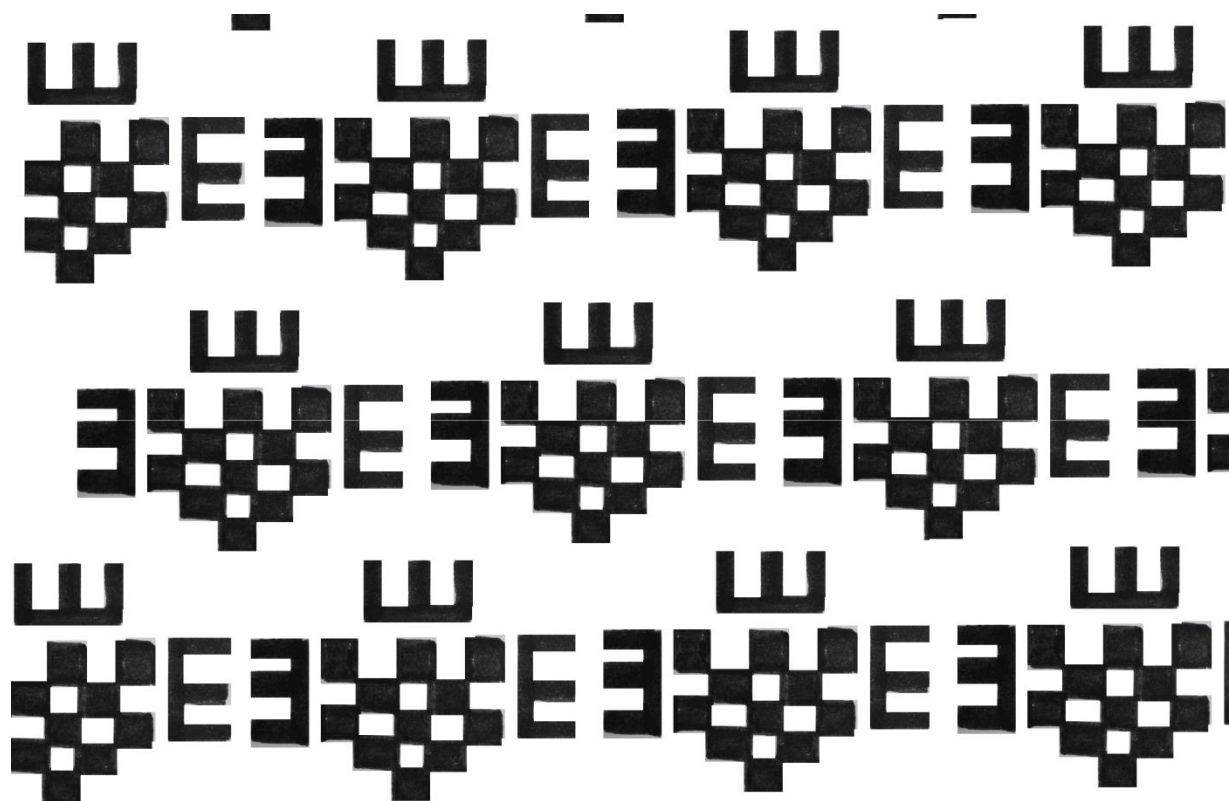

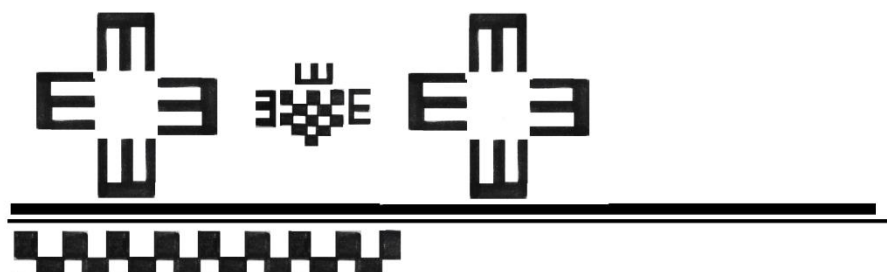
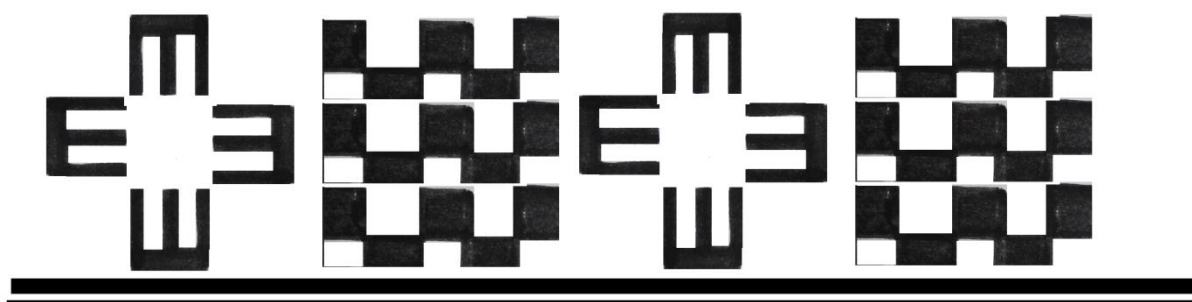

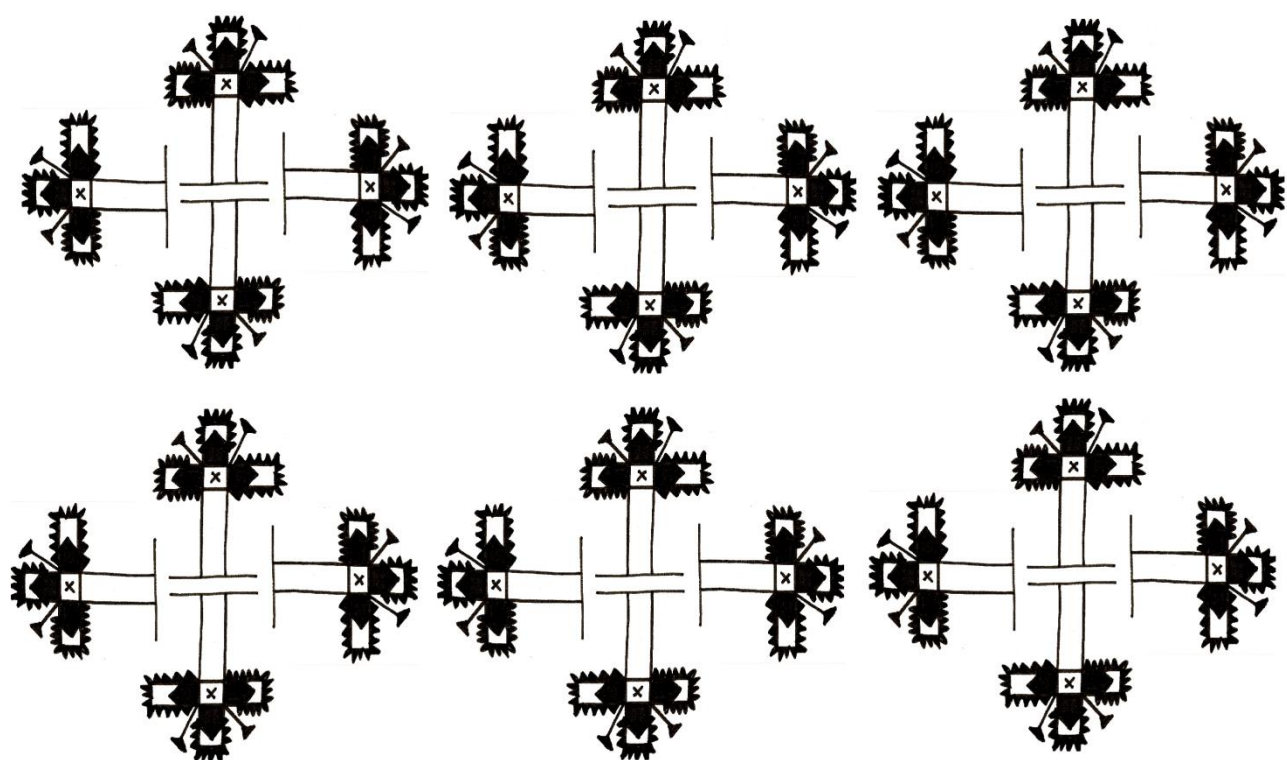

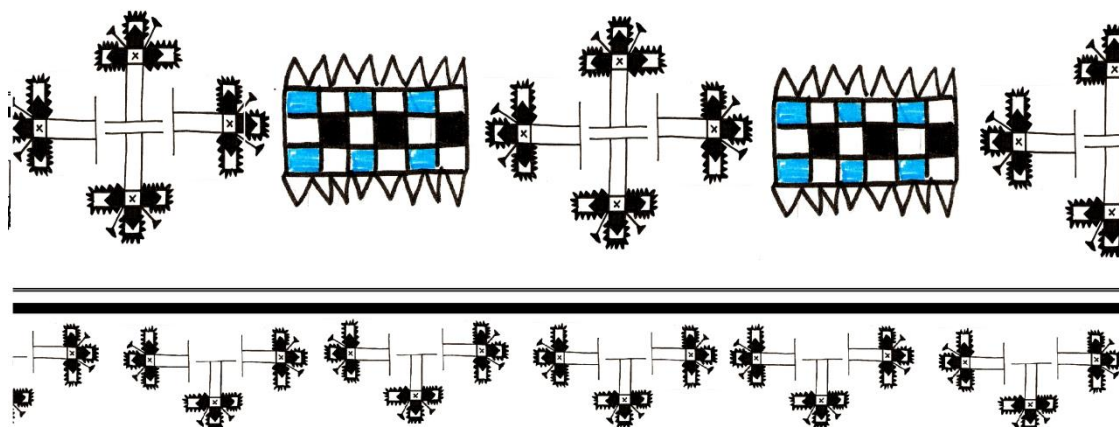
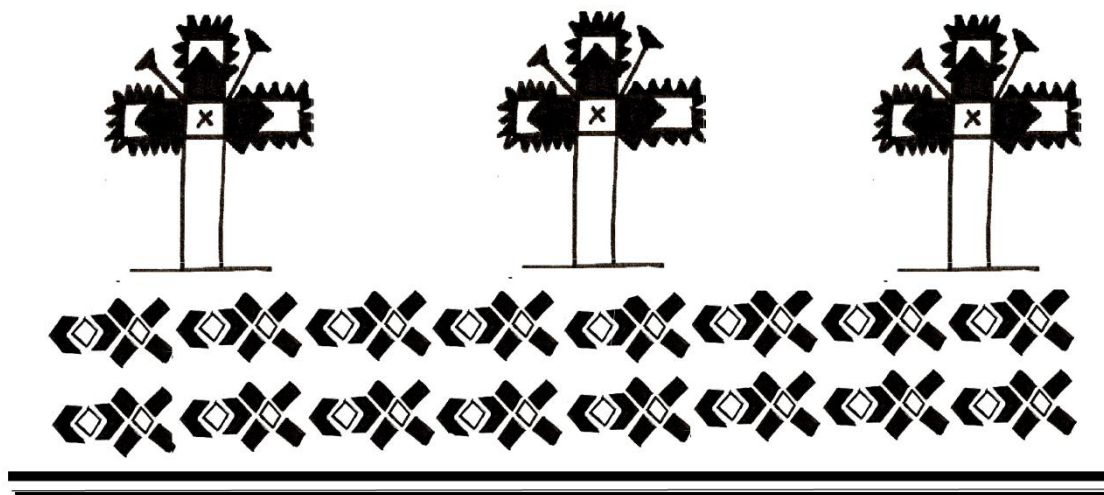

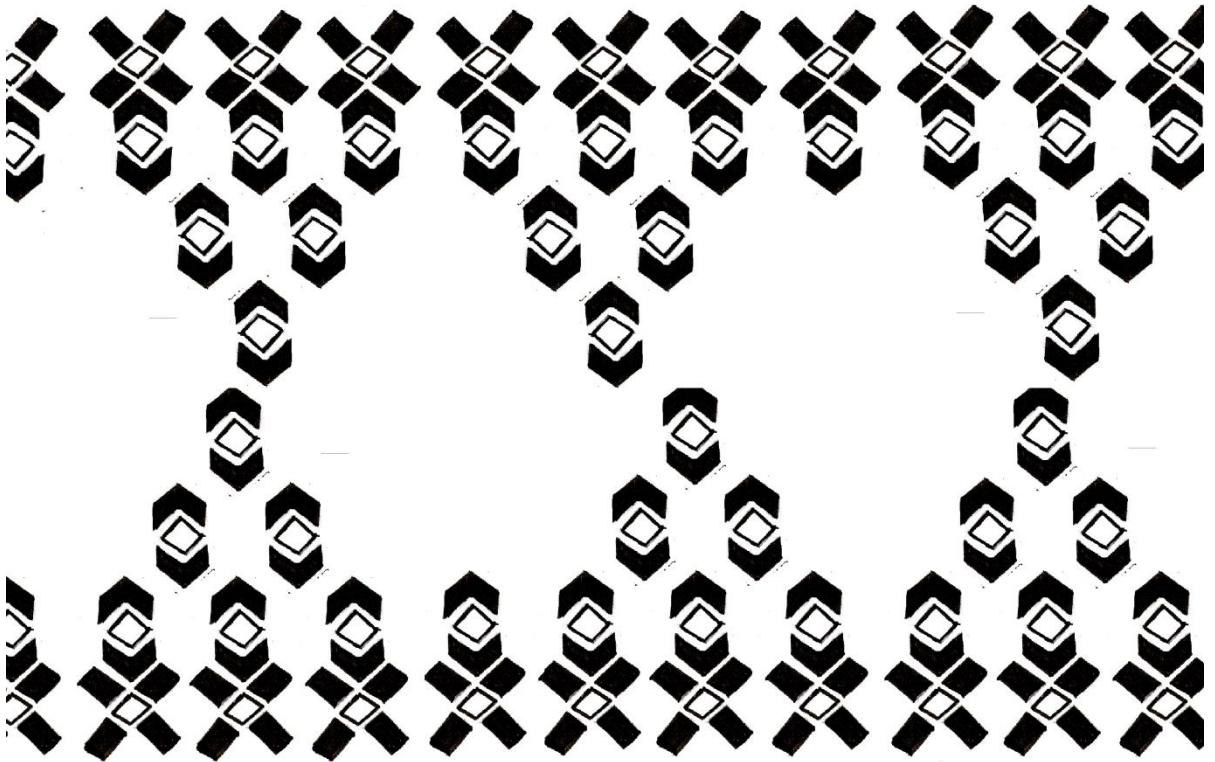
Vzor c)

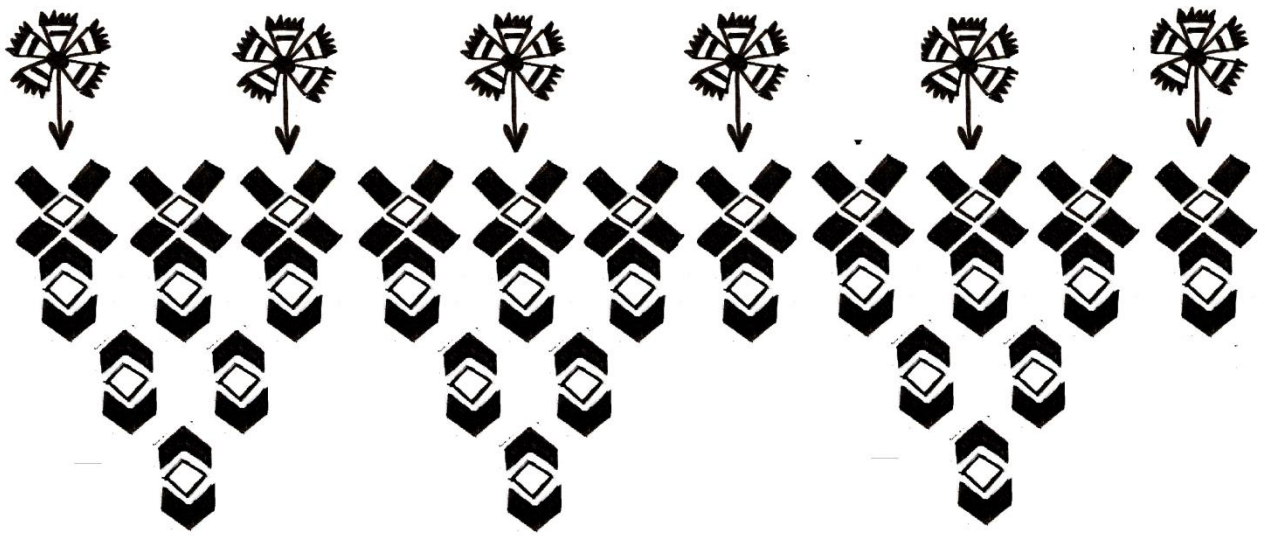

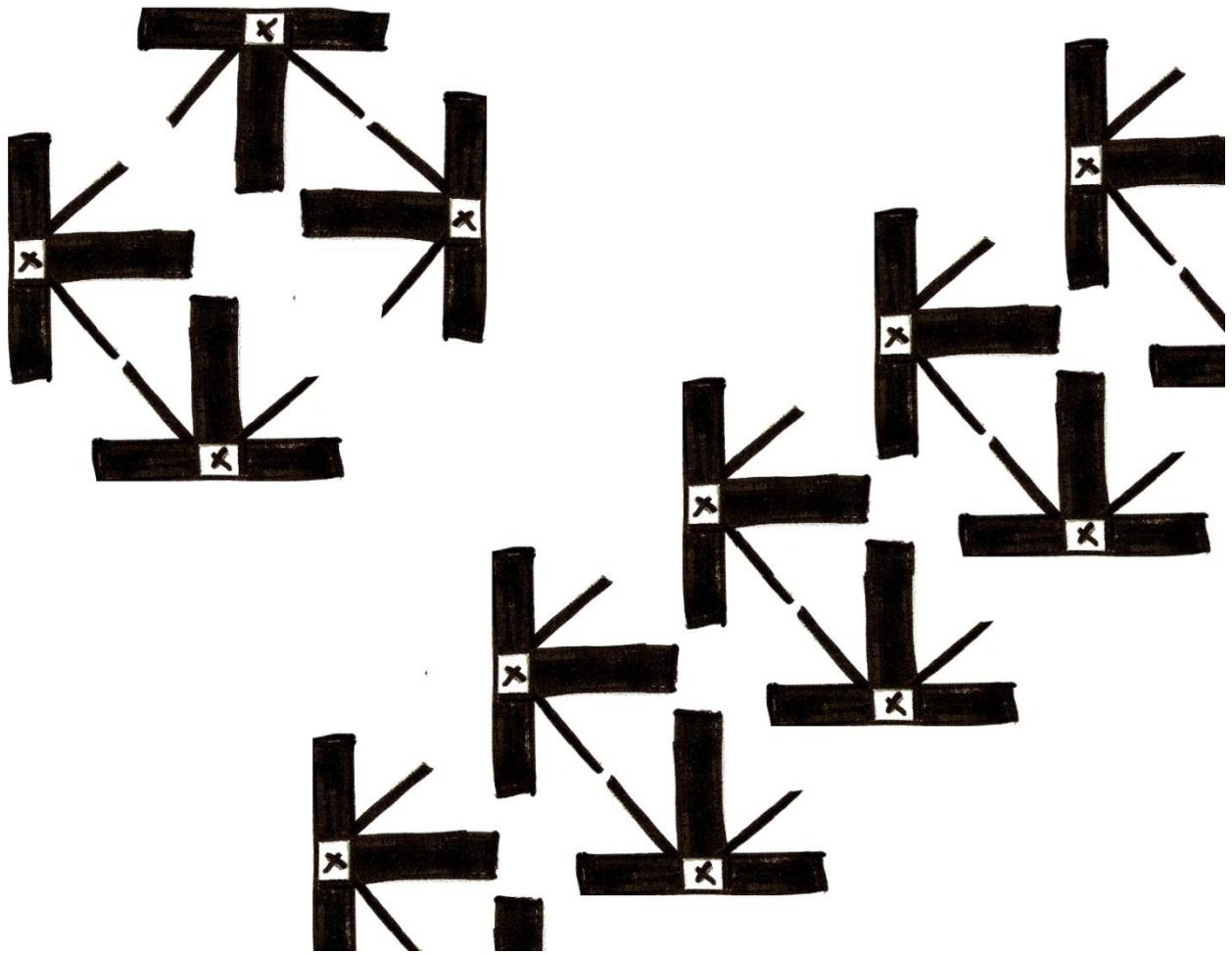

Príloha 2 – utkané dezény

